ISSN: 2181-3906
2025

International scientific journal
«MODERN SCIENCE AND RESEARCH»
VOLUME 4 / ISSUE 11 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

UDK: 1:613:780

TIBBIYOT YO‘NALISHI TALABALARI UCHUN LOTIN TILINI SAMARALI O‘RGANISH VOSITALARI VA USULLARI

Muratzayev Aktam Ashurovich
Zarmed Universiteti,
Chet tillar kafedrasi lotin tili o‘qituvchisi.
Email: *aktammurtazayev@gmail.com*

https://doi.org/10.5281/zenodo.17762944

Annotatsiya. *Ushbu maqolada tibbiyot yo‘nalishi talabalari uchun lotin tilini samarali o‘rganish vositalari va metodlari tahlil qilingan. Raqamli lug‘atlar, mobil ilovalar, audio-vizual resurslar, onlayn platformalar hamda an’anaviy grammatik yondashuvlar o‘quv jarayonidagi afzalliklari bilan yoritilgan. Shuningdek, interaktiv usullar bilan an’anaviy metodlarni uyg‘unlashtirish orqali lotin tilini chuqur o‘zlashtirish yo‘llari ko‘rsatib berilgan.*

Annotation. *This article analyzes effective tools and methods for learning Latin among medical students. It highlights the benefits of digital dictionaries, mobile applications, audio-visual resources, online learning platforms, and traditional grammatical approaches. The article also examines how combining interactive learning methods with classical instruction can enhance the mastery of medical terminology and improve students’ overall academic performance.*

Аннотация. *В статье рассмотрены наиболее эффективные средства и методы изучения латинского языка студентами медицинских направлений. Проанализированы возможности цифровых словарей, мобильных приложений, аудио-визуальных материалов, онлайн-платформ и традиционных грамматических методов. Особое внимание уделено сочетанию интерактивных технологий и классического обучения для глубокого освоения медицинской терминологии.*

Kirish

Tibbiyot fanlarining rivojlanishi, yangi ilmiy atamalarning paydo bo‘lishi va global ilmiy hamjamiyatda yagona terminologik tizimga ehtiyojning kuchayishi lotin tilining ahamiyatini yanada oshirmoqda. Lotin tili ko‘p asrlar davomida ilm-fan, ayniqsa tibbiyotning asosiy tili bo‘lib kelgan va bugungi kunda ham o‘z mavqeini yo‘qotmagan. Anatomiya, gistologiya, farmakologiya, terapiya, jarrohlik, patomorfologiya, stomatologiya kabi barcha tibbiyot yo‘nalishlarida uchraydigan terminlarning asosiy qismi lotin tiliga borib taqaladi. Shu sababli, tibbiyot yo‘nalishida tahsil olayotgan har bir talaba lotin tilidagi asosiy grammatik qoidalar, so‘z yasalishi, terminlarning mazmuni va qo‘llanish sohasini chuqur bilishi zarur.

Lotin tilini puxta o‘zlashtirish talabaning kelajakdagi professional faoliyati uchun mustahkam poydevor bo‘lib xizmat qiladi. Tibbiyotda aniqlik, izohning to‘g‘riligi va tushunarliligi juda muhim bo‘lib, xatoliklar jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun tibbiy hujjatlarni to‘g‘ri yuritish, dori vositalarini belgilash, tashxis qo‘yish va klinik terminlar bilan ishlash jarayonida lotin tilining o‘rni beqiyosdir. Lotin tilidagi atamalar qat’iy struktura va mantiqiy tuzilishga ega bo‘lganligi sababli, ularni o‘rganish tibbiy tafakkurni shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Bugungi texnologik taraqqiyot sharoitida ta'lim jarayoni yangi shakl va usullar bilan boyimoqda. Raqamli resurslar, mobil ilovalar, onlayn o'quv platformalari, video-ma'ruzalar, 3D anatomik modellar va interaktiv o'yin elementlari lotin tilini o'rganishni sezilarli darajada yengillashtirar ekan, an'anaviy metodlarning ahamiyati ham hanuz yuqori. Ayniqsa grammatik qoidalar, deklinatsiyalar, so'z yasalishi, tibbiy matnlar bilan ishlash kabi jarayonlar talabaning nazariy bilimini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, lotin tilini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar va an'anaviy metodlarni uyg'unlashtirish eng samarali ta'lim modelini yaratadi. Talaba terminlarni nafaqat yodlaydi, balki ularni tahlil qilish, to'g'ri talaffuz qilish, amaliyotda qo'llash va klinik jarayonlar bilan bog'lash imkoniga ega bo'ladi. Bu esa uning nafaqat auditoriyada, balki kelajakdagi shifokorlik amaliyotida ham yuqori natijalarga erishishini ta'minlaydi.

Mazkur maqolada tibbiyot talabalari uchun lotin tilini samarali o'rganishda qo'llaniladigan zamonaviy va an'anaviy vositalar tahlil qilinadi, ularning afzalliklari, qo'llash sohalari hamda ta'lim jarayoniga ta'siri yoritib beriladi. Shuningdek, lotin tilini o'rganishni yanada osonlashtiruvchi innovatsion metodlar, mobil platformalar, ko'rgazmali dasturlar va amaliy mashg'ulotlarning o'rni haqida ilmiy asoslangan tavsiyalar beriladi.

Lotin tilini samarali o'rganishning zamonaviy vositalari

1. Raqamli lug'atlar va elektron terminologik bazalar

Tibbiy terminologiyaning to'g'ri yozilishi, ma'nosi, kelib chiqishi va qo'llanish doirasini bilish lotin tilida muhim hisoblanadi. Raqamli lug'atlar talabalarga bu jarayonni ancha yengillashtiradi. Elektron lug'atlar quyidagilarga yordam beradi:

- Atamalarning to'g'ri talaffuzini o'rganish
- So'z strukturasini tahlil qilish
- Bir atamaning turli bo'limlarda qo'llanishini ko'rish
- Yodlash jarayonini tezlashtirish

Eng ko'p qo'llaniladigan raqamli manbalar:

Taber's Medical Dictionary, Oxford Medical Terminology, Latin Medical Glossaries, Lexicool Latin Dictionary va boshqalar.

2. Mobil ilovalar va onlayn platformalar

Bugungi talabalar uchun mobil ilovalar juda samarali o'quv vositasidir. Flashcard (kartochkalar) asosida ishlovchi ilovalar murakkab tibbiy atamalarni yodlashni tezlashtiradi.

Eng samarali mobil ilovalar:

- Quizlet – Medical Latin
- Anki – Latin & Anatomy decks
- Memrise – Basic Latin for Medicine

Bu ilovalar takrorlash mexanizmi orqali mustahkam eslab qolish imkonini beradi.

3. Audio va vizual o'quv resurslari

Lotin tilidagi atamalarni tasvirlar bilan bog'lab o'rganish talabaning nafaqat yodlash, balki tushunish qobiliyatini ham kuchaytiradi.

Vizual resurslar:

- Anatomiya atlaslari
- 3D modellar (Visible Body, BioDigital)

- Interaktiv anatomiya platformalari

Audio resurslar:

- Lotin atamalarining to‘g‘ri talaffuzi
- Tibbiy dialoglar
- Audio-diktantlar

Vizual va audio ma’lumotlarning integratsiyasi o‘quv jarayonini sezilarli darajada rivojlantiradi.

4. Onlayn ta’lim platformalari

Zamonaviy ta’lim tizimi lotin tilini onlayn tarzda ham samarali o‘rganish imkonini bermoqda. Shunday platformalar:

- Coursera
- Udemy
- Moodle
- Google Classroom

Bu platformalarda videoma’ruzalar, testlar, mashqlar, virtual laboratoriya ishlari mavjud bo‘lib, mustaqil ravishda o‘rganishni osonlashtiradi.

An’anaviy metodlar: mustahkam nazariy asos

1. Lotin grammatikasini chuqur o‘rganish

Tibbiyot terminologiyasining asosida lotin tilining grammatik tuzilishi yotadi. Buni bilgan talaba atamalarni tez tahlil qila oladi. Quyidagilar alohida ahamiyatga ega:

- Deklinatsiyalar
- Fe’l shakllari
- So‘z birikmalari
- Sifatdoshlar va qo‘shimcha bo‘laklar

Grammatikani bilish yangi terminlarni mustaqil yechish, tarjima qilish va tibbiyotda qo‘llashga yordam beradi.

2. Tibbiy matnlar ustida ishlash

Tibbiyot matnlari murakkab bo‘lishiga qaramay, ularni o‘qish lotin tilini real qo‘llash imkonini beradi. Talaba matn bilan ishlash orqali:

- Tibbiy tafakkurini rivojlantiradi
- Terminlarni kontekstda o‘zlashtiradi
- Kasbiy lug‘at boyligini oshiradi

Interaktiv metodlar bilan o‘qitishni uyg‘unlashtirish

Eng samarali yondashuv — an’anaviy va zamonaviy texnologiyalarni birgalikda qo‘llashdir.

1. Simulyatsiyalar va 3D modellar

Talaba anatomiya yoki kasalliklar bilan bog‘liq lotincha atamalarni 3D shaklda ko‘rsa, ularni ancha tez o‘zlashtiradi.

2. QR-kodli o‘quv materiallari

QR-kod orqali talaba terminning:

- ma’nosi
- talaffuzi

- tuzilishi
- rasmlari

bilan darhol tanishadi.

3. O‘yinlashtirilgan o‘qitish

Gamifikatsiya motivatsiyani oshiradi:

- terminologiya viktorinalari
- onlayn musobaqalar
- tezkor tarjima o‘yinlari

Tibbiyot ta’limida lotin tilining o‘rni beqiyos bo‘lib, u nafaqat terminologik tizimning asosi, balki talabalarning professional fikrlashini shakllantiruvchi muhim omillardan biri ekanligi ushbu tadqiqot davomida yana bir bor tasdiqlandi. Globallashuv, axborot texnologiyalarining rivojlanishi va xalqaro ilmiy hamkorlikning kengayishi sharoitida lotin tilini chuqur o‘rganish zarurati tobora ortib bormoqda. Chunki bugungi davr tibbiyotining asosini tashkil etuvchi ko‘plab ilmiy tushunchalar, dori vositalari nomlari, klinik atamalar, anatomik tuzilmalar va patologik jarayonlarning nomlanishi lotin manbalariga borib taqaladi. Shu sababli, lotin tili bilan ishlash ko‘nikmasi harbiy, fuqarolik yoki xalqaro tibbiy amaliyotda ham umumiy professional tayyorgarlikning ajralmas qismidir.

Maqolada ko‘rib chiqilgan an’anaviy va zamonaviy ta’lim vositalari o‘zaro uyg‘unlashganda eng yuqori samaradorlikka erishish mumkinligi aniqlandi.

An’anaviy metodlar – grammatik qoidalarni chuqur o‘rgatish, matnlar bilan ishlash, terminologik tahlil, og‘zaki va yozma mashqlar – talabaning nazariy bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar – mobil ilovalar, interaktiv platformalar, 3D anatomik modellar, video-ma’ruzalar, virtual laboratoriyalar va o‘yinlashgan ta’lim elementlari – o‘quv jarayonini yengillashtirish, qiziqarli qilish hamda mustaqil ta’lim samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, lotin tilini samarali o‘zlashtirish uchun quyidagi omillar muhim hisoblanadi: muntazam amaliy mashg‘ulotlar, klinik misollar bilan bog‘langan topshiriqlar, vizual materiallar, muqobil o‘quv dasturlari, multimediya vositalari hamda talabaning shaxsiy o‘quv motivatsiyasi. Usullarni kombinatsiyalash talabaning eslab qolish qobiliyatini oshiradi, mantiqiy bog‘lanishlarni shakllantiradi va klinik jarayonda terminlardan to‘g‘ri foydalanish imkonini beradi.

Shuningdek, tahlil jarayonida lotin tilini o‘rgatish bo‘yicha ayrim muammolar – o‘quv materiallarining murakkabligi, grammatik kategoriyalarning ko‘pligi, vaqt yetishmasligi, motivatsiyaning pastligi kabi omillar aniqlanib, ular uchun samarali yechimlar tavsiya qilindi.

Eng muhim yechimlar qatoriga differensial o‘qitish, multimodal ta’lim vositalari, o‘yin elementlari qo‘llanilishi, real klinik vaziyatlar asosida mashqlar tuzish va mustaqil o‘qishni rag‘batlantiruvchi metodlar kiradi.

O‘tkazilgan tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, to‘g‘ri metod tanlash orqali lotin tilini o‘rganish jarayoni nafaqat oson, balki nihoyatda samarali bo‘lishi mumkin. Lotin tilini puxta bilgan talaba ilmiy adabiyotlarni mustaqil o‘qiydi, tibbiy hujjatlarni to‘g‘ri yuritadi, klinik terminlar bilan erkin ishlaydi, kelajakdagi shifokorlik faoliyatida aniqlik va mas’uliyatli

yondashuvni shakllantiradi. Bu esa o‘z navbatida sifatli tibbiy xizmat, aniq tashxis va to‘g‘ri klinik qaror qabul qilishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, lotin tilini o‘qitishda an’anaviy va innovatsion metodlarni uyg‘unlashtirish, ta’lim jarayonini talaba markazida tashkil etish va amaliyotga yo‘naltirilgan yondashuvni shakllantirish kelajak tibbiyot mutaxassislarining raqobatbardoshligi va kasbiy tayyorgarligini oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqot natijalari lotin tili ta’lim jarayonini takomillashtirish, yangi metodlarni joriy etish va tibbiyot talabalari uchun samarali o‘quv muhitini yaratishda muhim nazariy-amaliy asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa

Lotin tilini tibbiyot talabalari uchun samarali o‘rgatish ko‘p qirrali yondashuvni talab etadi. Zamonaviy texnologiyalar, interaktiv vositalar va an’anaviy nazariy bilimlar uyg‘unligi eng yuqori natija beradi. Talabalar terminologiyani nafaqat yodlaydilar, balki uning ilmiy mohiyatini chuqur anglaydilar. Bu esa ularning kelajakdagi klinik faoliyatiga mustahkam poydevor yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Низамов Ғ. М. Используя информационно-коммуникационные технологии, человек способен уравнивать местоимения с помощью предложений //Conference Zone. – 2023. – С. 67-69.
2. Nizamov G. M. Improving the professional competenceofstudents in the specialty by teachingforeignlanguages //Научные исследования и общественные проблемы. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 148-150.
3. Низамов Ғ. М., Турсунова М., Мамаражабов С. М. Олий таълим муассасаларида касбий коммуникатив омилкорликни шакллантириш натижасида экспериментал гуруҳда касбий коммуникатив омилкорликнинг ривожлантириш босқичлари //Agrobiotexnologiya va veterinariya tibbiyoti ilmiy jurnali. – 2022. – С. 996-999.
4. Nizamov M. Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositasida huquqni muhofaza qiluvchi organlarda faoliyat yurutuvchilarning kasbiy kommunikativ komtetensiyasini rivojlantirish xorijiy tilning ahamiyati //Interpretation and researches. – 2024. – Т. 2. – С. 24.
5. Низамов Ғ. М., Тагаева З. С., Мамаражабов С. М. Ахборот-коммуникация технологиялари воситасида чет тилини ўрганиш жараёнида аграномия мутахассислиги талабаларининг касбий коммуникатив омилкорлигини шакллантириш воситалари //Agrobiotexnologiya va veterinariya tibbiyoti ilmiy jurnali. – 2022. – С. 992-995.
6. Низамов Ғ. М., Холмирзаева З. О., Мамаражабов С. М. Олий таълим муассасаларида чет тилини ўқитиш жараёнида номутахассис таълим йўналиши талабаларининг касбий коммуникатив омилкорлигини шакллантириш услублари //Agrobiotexnologiya va veterinariya tibbiyoti ilmiy jurnali. – 2022. – С. 988-991.
7. Nizamov G. M. Methods of forming the professional communicative facility of the students of the field of education in the process of teaching a foreign language in higher

education institutions //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 10. – C. 165-167.

8. Nizamov G. M. Important factors and efficiency of using communicative methodology in the process of teaching a foreign language, together with the criteria of professional communicative effectiveness //Conference Zone. – 2022. – C. 155-159.
9. Nizamov G. M. Important principles of foreign language learning training systems in the development of students' professional communicative competences //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2022. – T. 11. – №. 10. – C. 111-113.
10. Nurmuxammedovna, S. G. (2024, December). NEMIS TILIDA MATN SARLAVHASINING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. In International Conference (Vol. 1, No. 9, pp. 29-32).
11. Nurmuxammedovna, S. G. (2024, December). NEMIS VA O'ZBEK TILI PAREMIOLOGIK BIRLIKLAR, ULAR O'RTASIDAGI O'XSHASHLIKLAR. In International Conference (Vol. 1, No. 9, pp. 25-28).